

RAPPORTSERIEN

Att läsa och berätta –

**Gör förskolan
rolig och lärorik**

Pia Åman

ISSN 1651-4327

FÖRORD

Redan innan skolstart läggs grunden till barns möjligheter att erövra ett rikt språk. Från tidig ålder möter barn språket i många olika former, i berättandet, i bilder, texter och via media. Vuxna har ett ansvar för att öppna den språkliga världen för barn och kan göra det på många olika sätt. Förskolan och biblioteken utgör en viktig plattform för att utveckla barns samspel, språk, läsning och skrivning. I förskolan och på biblioteken möter barn vuxna som kan förmedla berättandets glädje och inviga barnen i läsandets värld.

Projektet ”Att läsa och berätta – gör förskolan rolig och lärorik” visar på hur samarbete mellan förskolan, Länsbibliotek och högskola kan inspirera och ge barn möjligheter att känna lust och glädje genom läsning och samspel. Genom att studera hur läsmiljön i förskolan ser ut och hur vuxna förmedlar språket till barn och diskutera utvecklingsmöjligheter kan miljön förbättras.

”Att läsa och berätta – gör förskolan rolig och lärorik” är ett tvåårigt samverkansprojekt mellan Länsbibliotek Jönköping, förskolor och bibliotek i Gislaved, Gnosjö, Jönköping, Sävsjö, Vaggeryd och Värnamo samt Högskolan för lärande och kommunikation, HLK. Finansierad i huvudsak med bidrag från Statens Kulturråd samt till en del av HLK/CHILD.

Ett varmt tack till förskolor, bibliotek, högskolepersonal och studenter som medverkat i projektet och inspirerat till utveckling av läsning och berättande.

Att läsa och berätta är roligt och lärorikt!

Jönköping i augusti 2010-08-13

Eva Björck-Åkesson
Professor och VD

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	2
INLEDNING	4
BAKGRUND.....	5
Högläsningens betydelse.....	5
Läsmiljöns betydelse.....	5
Skriftspråket.....	6
Läsning	7
Literacy.....	8
Syfte och frågeställning	8
METOD.....	8
Genomförande	9
Urval.....	9
Datainsamling	10
Databearbetning.....	10
RESULTAT.....	10
Ålder på barnen i gruppen	11
Text på barnens hyllor	11
Antal barnböcker på avdelningen	11
Barnböcker med annat språk än svenska	12
Tillgänglighet till böcker	12
Besök på biblioteket/bokbuss med barnen.....	13
Samarbete med bibliotek	13
Användning av rim och ramsor.....	15
Läsning för hela gruppen	15
Läsning för små grupper	16
Böcker som blir lästa på förskolan.....	16
Hur valdes boken/böckerna	17
Berättande av berättelser för barnen	17
Att skriva på datorn	17
Att använda datorn på annat sätt	18
DISKUSSION	18
Beskrivning av läsmiljön	19
Läsmiljöns utveckling	21
Faktorer som har betydelse för läsmiljön.....	22
Metoddiskussion	23
Slutsats.....	24
REFERENSLISTA	25

BILAGOR

1. Enkät till personal på förskoleavdelningar
2. Vad gör man på förskolan 11/3 2009 ?
3. Projektbeskrivning - Att läsa och berätta – Gör förskolan rolig och lärorik
4. Antal böcker på förskolan, från tillfälle 1-3.

INLEDNING

Förskolor och bibliotek med god läsmiljö där pedagoger och barnbibliotekarier läser och berättar för barnen är något vi tar för givet. Det är redan i tidig ålder som grunden för framtida läs – och skrivvanor läggs. Det kan vara hur man håller en bok eller hur man läser högt med en speciell röst. Det är i möten med vuxna läsare och positiva förebilder när det gäller läsande och berättande som gör att barn lättare kan förstå varför man läser och skriver och själv får lust att lära sig. Miljön kring läsning och skrivning är således viktig för att barn ska lockas till läs – och skrivglädje. Övergripande syfte med studien är att kartlägga hur läsmiljön i förskolan och samarbetet med biblioteket ser ut och vilken betydelse den har?

I artikeln ”Högläsning i förskola och förskoleklass – hur vanligt är det?”, redogör Ann-Katrin Svensson (2009b) för resultat baserade på 140 studenter från förskoleprogrammet. Studenterna har genom observationer och anteckningar från den verksamhetsförlagda utbildningen visat resultat som visar att inte någon läsning förekom alls under den tiden. Det var mer än hälften som enbart hört personalen läsa vid enstaka tillfällen. En fjärdedel hade inte upplevt någon läsning alls under den tiden. Mycket få studenter hade upplevt att personal läste varje dag. Andra studier har gett liknande resultat (Barnbarometern, 2000 och 2003) visar att läsning med barn i ålder 3-8 år har sjunkit.

Intresse väcktes att undersöka hur läsmiljön och samarbetet med biblioteket ser ut på några förskolor i länet. Ett projekt startade mellan Länsbibliotek Jönköping, bibliotek och förskolor i fem kommuner i Jönköpings län, och Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping (bilaga 3). Målet¹ är att öka kunskaper och intresse för barns läsning samt utveckla samarbetet mellan förskola och bibliotek. Projektet startade under höstterminen 2008 och avslutades under hösten 2010. Kompetensutvecklande insatser har gjorts och personal har uppmuntrats till att utveckla och prova idéer kring läs och berättarsituationer.

Tre ögonblicksenkäter som har skickats ut vid tre tillfällen ligger till grund för det resultat som redovisas. Avrapporteras genom denna rapport samt presentation på konferens.

Förhoppning är att rapporten ska vara vägledande i hur förskola och bibliotek kan utveckla det fortsatta arbetet och samarbetet kring barns läsmiljö. Saker och ting ses ibland som självklara och tas för givna. Det är genom denna rapport det fortsatta arbetet inom läsmiljön hoppas kunna fortsätta genom att ifrågasätta och se den egna verksamheten på ett nytt sätt för att ytterligare våga utveckla och förbättra.

¹ Finansierat av Statens kulturråd, men även av HLK vid forskningsmiljön CHILD

BAKGRUND

Högläsningens betydelse

Människan har varit en berättande varelse och det muntliga berättandet har haft ett högt värde. Många vuxna berättar om högläsning som en av de absoluta favoritstunderna från förskolan och skolan. Lässtunderna präglas av förväntan, nyfikenhet och glädje. Diskussionerna tillsammans med andra och byte av varandras erfarenhet ökar ordförrådet, hörförståelsen och förståelsen av den värld som finns runt omkring (Fisher, Flood, Lapp & Frey, 2004).

Det finns forskning som menar att högläsning inte får lika stor plats som den tidigare fått (Svensson, 2009). Fakta, myter och sagor har berättats för varandra och förts vidare generation efter generation. Idag får inte berättandet lika stor plats då film, datorspel, böcker och andra medier är stort och ständigt utvecklas. Lindö (2007) beskriver den muntliga berättarstunden som en personlig kontakt mellan berättare och åhörare. Dialogen skapar en kontakt mellan barnen och de vuxna i gruppen och en gemenskap i gruppen utvecklas. Högläsning och berättandet är inte bara en social aktivitet utan en viktig del att introducera barn i.

Texterna och innehållet i en högläsningssbok kan vara mer avancerad än i en bok som barnen läser eller bläddrar i själva. Det innebär att svåra ord, faktakunskaper och diskussioner kan bearbetas trots att barnen inte själva kan läsa. En av de mest betydelsefulla aktiviteterna som utvecklar de kunskaper som krävs för god läsutveckling kan utvecklas genom högläsning (Anderson, Hiebert, Scott & Wilkinson, 1985). Högläsningens positiva effekter kan vara att öka läsförståelsen även hos de barn som inte kan läsa. Genom aktiva dialoger, läsförståelse och textbaserade diskussioner ges barnen möjligheter till att återberätta och göra fördjupade reflektioner på innehållet (Santoro, Chard, Howard och Baker, 2008).

Läsmiljöns betydelse

Språkrum är enligt Liberg (2006) en miljö som är meningsskapande, betydelsefull, spännande, rolig, intresseväckande eller allvarlig. Det är en miljö som kan ge barnen utmaningar och lockar till nyfikenhet och förundran.

I internationella undersökningar har man enligt Elbro (2006) sett att uppväxtmiljön påverkar barns utveckling. Det är inte bara den sociala statusens bakgrund som spelar roll utan även den lokala status av institutioner för utbildning, bibliotek och bokhandel som har betydelse. De förväntningar som finns på barnet påverkas av dess uppväxtmiljö och Elbro kopplar detta till en del av högläsningens roll. Det finns inga undersökningar som säger att det är genom högläsning som barns läsfärdigheter ökar. Det går inte att visa på några exempel där sambandet mellan mycket högläsning och läsutveckling har varit avgörande. Hon menar att högläsning inte har någon direkt effekt på barnens egna läsfärdigheter. Däremot kan högläsningen vara en del i att få ökade kunskaper om omvärlden och hur andra människor lever. Den indirekta effekten på barns läsfärdighet kan istället vara lust att lära sig läsa, väcka intresset för att läsa och positiva förväntningar på att lära sig läsa.

Människans språk är både socialt och kulturellt betingat och utvecklas i social kontakt med andra. Barn ser andra läsa, skriva, tala i telefon och använda datorn. Barn härmar sina föräldrar, syskon eller andra förebilder. Det kan vara hur man håller en bok eller hur man läser högt med en speciell röst. Redan ett litet barn börjar tidigt ta efter mönster och identifiera sig som läsare (Fast, 2007). En del av förskolans uppdrag blir att skapa dialogiska rum, dvs. sådana läromiljöer där barn och unga utifrån sina olika erfarenheter får rika tillfällen till muntlig och skriftlig kommunikation kring viktiga frågor och upplevelser med jämnåriga och vuxna.

Lek, kreativitet och skapande är hörnstenar i förskolans uppdrag. Enligt Lpfö 98 är ett av förskolans uppdrag att lägga grunden för barnen att på sikt kunna kommunicera, söka kunskap och samarbeta i ett samhälle med stort informationsflöde och snabb förändringstakt. Datorn kan vara en del av den pedagogiska verksamheten och finnas som ett redskap vid lärande. Ljung-Djärf och Tullgren (2009) menar att förskolans personal måste själva ta över ledningen av innehållet och datoranvändandet i förskolan för att det ska stämma överens med den värdegrund som redan finns. Leken är en viktig del i förskolans värdegrund där barnen tillåts vara aktiva, fantasifulla och kreativa. Idag kan datorn ses som en konkurrens till leken. Förskolans pedagoger uttrycker tre sätt att förhålla sig till datorn. Det första är ett hot mot andra och viktigare aktiviteter, det andra är ett tillgängligt val och det tredje är ett viktigt inslag i verksamheten. Datorns användande kan ibland komma i konflikt och utmana leken när användandet ses som en stillasittande och icke kreativ lek. Ljung-Djärf och Tullgren ställer sig frågan om datorn istället för att konkurrera kan vara en lek – och lärande – redskap på förskolevis? Kan datorn bli ett redskap för skapande, dokumentation, fantasi och kreativitet och vara ett ytterligare komplement för att stödja barns lek och lärande i förskolan - på ett nytt sätt?

Skriftspråket

Skriftspråket är en kulturell aktivitet som ständigt utvecklas i relation till människans behov att kommunicera med varandra (Dahlgren, 2006). Olika kulturer har utvecklat olika skriftspråkssystem där talspråket är en länk mellan verkligheten och skriftspråket. Det svenska skriftspråket utgår från fonemprincipen (Elbro, 2006). Denna princip är likadan i alla alfabetiska skrifter och innebär att varje fonem (ljud) har sitt eget grafem (bokstav). En fonemskrift skall egentligen kunna motsvara varje grafems standarduttal, exempelvis sol, leka eller skola.

Skillnader mellan en skriftlig och muntlig kommunikation består i att muntlig kommunikation uppfattas av andra uttrycksmedel som betoning, ansiktsuttryck och kroppsspråket. Sammanhanget spelar en stor roll där det ofta handlar om här och nu situationer. Det går exempelvis att säga ”ge mig den där” och den andra personen vet vad som menas eftersom personen pekar på föremålet och det går att gissa sig fram vad personen vill ha utifrån den situation som personerna befinner sig i. Det går också att avbryta och ställa frågor när något är oklart. En skrivsituation är ofta inte situationsbunden och författaren skapar ett sammanhang genom att bygga upp en logisk förbindelse i berättelsen (Hagtvet, 2006). Andra hjälpmedel som används för att göra texten mer levande är punkt, komma, utropstecken, tankestreck, stor eller liten bokstav mm. Dahlgren (2006) menar att skriftspråket

ofta lärs in i formella sammanhang med samhälleliga skäl till skillnad från talspråket som ofta utvecklas i ett naturligt sammanhang mellan barn och vuxna.

Läsning

Hur kan man förklara vad läsning innebär? En enkel och vanlig definition av vad som definierar läsning brukar beskrivas så här (Taube, 2007):

God läsning = avkodning x förståelse x motivation

De tre faktorerna är lika viktiga och beroende av varandra, därav multiplikationstecknet.

Avkodning innebär att man kan identifiera eller känna igen skrivna ord. Det innebär bokstavskänedom med en förmåga att uppmärksamma språkljud.

Att förstå en text handlar om att bygga upp en inre föreställning om det som texten handlar om. Ett starkt samband med läsförståelse är att känna igen ord, kunskaper om textstruktur och förmåga att dra egna slutsatser.

Motivation handlar både om yttre och inre faktorer. Till den inre motivationen räknas attityder till det man ska lära sig, bilden av sig själv och den egna förmågan att uppnå sina uppställda mål. Till de yttre faktorerna hör förväntningar från föräldrar och kamraters reaktioner.

Enligt Lundberg och Herrlin (2007) är läsning något som omfattar flera dimensioner som samspelar men som också har ett eget förlopp. Barns läsutveckling har olika sidor som påverkar varandra. Det finns både en ömsesidighet och ett samspel mellan läsningens olika sidor. Lundberg och Herrlin har delat in den tidiga läsutvecklingen i fem dimensioner. Fonologisk medvetenhet, ordavkodning, flyt i läsningen, läsförståelse och läsintresse.

En av de faktorer som kan vara avgörande för tidig läsutveckling är fonologisk medvetenhet (Elbro, 2006, Hagtvet, 2006, Svensson, 1999). Ett barn med fonologisk medvetenhet uppmärksammar hur språket är uppbyggt genom att exempelvis ställa frågor om varför stol heter stol, att mamma börjar på samma ljud som Mc Donald's, byta ut det första ljudet i ordet peka, byter ut ljudet p mot l så blir det leka, rimmar och hittar på nonsensord (påhittade ord). Det resultat som många förskollärare känner igen och arbetar efter är Lundbergs försök med Bornholmsprojektet där förskollärare stimulerar den språkliga medvetenheten hos barn genom språklekar, rim och ramsor på ett mycket framgångsrikt sätt.

Ordavkodning uppmärksammar de enskilda ljuden (Elbro, 2006, Taube, 2007) där barnen kopplar ihop ljud med rätt bokstav. Flyt i läsningen innefattar att läsa en sammanhängande text tillräckligt snabbt och felfritt. Det är när barn kan identifiera ord och förstå samtidigt. Läsförståelse är att läsa mellan raderna. Genom att skapa egna bilder och föreställningar om det som texten handlar om och bli medskapare av texten. Den femte faktorn är inriktad på lust och glädje. Det är genom att känna fantasi, spänning, kunskap, äventyr, och glädje som lusten att läsa infinner sig. Det är enligt Lundberg och Herrlin (2007) viktigt att barnen;

... redan från början måste få uppleva att läsning handlar om mening, glädje, betydelse, budskap, upplevelse och förståelse. De måste få erfara att texter har något att säga som kan vara viktigt. (Lundberg & Herrlin, 2007, s. 10)

En del av lärarens uppdrag är att synliggöra, berätta om texten för att skapa förväntan, visa på hur bilder och ord hör ihop och samtala om innehållet.

Literacy

Forskarna är numera överens att en kombination eller integrering av olika läsinläringens metoder är den bästa och man använder sig inte längre av antingen analytisk eller syntetisk metod. Oftast är det en eklektisk ansats där man anpassar metoden utifrån elevernas förförståelse, erfarenheter och kunskaper. Ett annat vidare internationellt begrepp är literacy. Det inkluderar både läsning och skrivning av skriftspråket. Här utvecklas begreppet till hur man använder förståelsen av texter till sin egen och samhällets nytta (Taube, 2007). Fast (2007) visar i sin undersökning att barn tidigt har rika erfarenheter av skriftspråket innan den formella undervisningen av skriftspråket påbörjas. Föräldrar och syskon har en mycket central roll och erfarenheterna och kontakten med literacy sker oftast genom kulturella, traditionella (traditionsbundna), språkliga och religiösa sammanhang. Undersökningen består av sju barn med olika social och kulturell bakgrund. Resultatet i studien visar att barn tidigt kommer i kontakt med textorienterade aktiviteter och påverkas av den sociala och kulturella värld de lever i. Oberoende av social, kulturell och ekonomisk bakgrund känner barnen gemenskap och ett engagemang för populärkulturella texter. Det är framförallt i samband med filmer, tv, leksaker, kataloger som gör att barnen berättar, argumenterar, klassificerar, skriver och läser. Orden är ibland väldigt svåra som t ex beyblades, Barbie, playstation men det är ofta dessa ord som barnen både uttalar, stavar och läser rätt.

Fast (2007) menar också att det endast är vissa barn som får ta med sig sin ”ryggsäck” in i förskolan. Trots kunskaper om hur viktigt det är att bygga vidare på redan befintliga kunskaper finns det en motsättning hos läraren att populärkultur strider mot demokratin. Detta kan istället leda till att många barn inte känner igen sig i de texter som presenteras på exempelvis förskolan och en alienation kan uppstå inför läsandet och skrivandet.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

Syftet med studien är att kartlägga läsmiljön inom några av länets förskolor samt om och hur kompetensutvecklande insatser avseende läsning kan ha påverkat förändring över tid. Studien kan användas till att inspirera och öka kunskaper om förskolans och bibliotekens personal om läsningens betydelse för barns läs – och skrivutveckling.

Nedanstående frågeställningar blir centrala för att besvara syftet.

- Hur ser läsmiljön ut på förskolan inom några kommuner i länet?
- Hur har läsmiljön utvecklats över tid?
- Vilka faktorer har betydelse för läsmiljöns utformning?

METOD

Genomförande

En enkät ligger till grund för att kartlägga hur man arbetar med läsning och barnlitteratur i några kommuner i länet samt om och hur kompetensutvecklande insatser påverkat över tid. Projektet startade 2008 och avslutades 2010. Tre enkäter har besvarats med olika kompetensutvecklande insatser emellan.

Tabell 1. Projektets design och antal besvarade enkäter.

	2008		2009		2010
Enkät och kompetensutveckling	Enkät 1 juni 2008	Inspirationsdag och tre föreläsningar	Enkät 2 oktober 2009	En föreläsning och ett Dialogcafé	Enkät 3 mars 2010
Antal besvarade enkäter	188		88		76

En första enkät avseende läsning skickades ut till sex kommuner i Jönköpings län. Efter den första kartläggningen fick deltagande förskolor en inbjudan att delta i utvecklingsprojekt mellan kommunerna, Länsbiblioteket och Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping.

Mellan den första och andra enkäten anordnades en inspirationsdag för deltagarna med aktuella föreläsare och forskning inom området. Deltagarna uppmuntrades under tiden att utveckla egna idéer och arbeta med barnlitteratur på olika sätt. Förutom att ta del av seminarier och aktuell forskning uppmuntrades även personalen att delge varandra och ta del av varandras erfarenheter av hur de arbetar med barnlitteratur. Kommunens utvecklingsledare, rektorer, bibliotekarier och personal för avdelningarna har varit aktiva i diskussionerna och nätverken.

För fem kommuner som valde att fortsätta samarbetet skickades enkät nummer 2 ut. Mellan den andra och den tredje enkäten erbjöds personalen kompetensutveckling i form av en föreläsning och ett dialogcafé. Dialogsamtalen har varit i form av frågeställningar som personal på förskolorna har diskuterat. Rektorer var samtalsledare och frågorna har utgått från några uppmärksammade områden som framkommit i enkäterna. Det var områden där enkäterna visade på stora skillnader mellan förskolorna. Den tredje och sista enkäten skickades ut och ytterligare två föreläsningar anordnades. Deskriptiva analyser av insamlad data från enkäterna har gjorts.

Urval

Vid första utskicket av enkäten gjordes utskick till alla förskolor i Gislaved, Gnosjö, Jönköping, Vaggeryd, Värnamo och Sävsjö kommun. Ålder på barnen är mellan 1 – 6 år. Ett bekvämlighetsurval har gjorts. Det innebär att sammansättningen av förskolor ser olika ut avseende etniska och sociala bakgrunder. Det bortfall som finns beror på att man inte längre deltar i projektet eller att man gett ett svar som inte går att klassificera. Det kan vara svar som exempelvis ”nån gång ibland” på en fråga om hur ofta de besöker biblioteket eller bokbussen.

Datainsamling

För att få en uppfattning av hur läsmiljön ser ut på några av länets förskolor har tre ”ögonblicksenkäter” skickats ut vid tre olika tillfällen. Med ”ögonblicksenkät” menas att deltagande förskolor beskrev hur och vad de arbetat med inom skriftspråkliga områden under en och samma dag (ett ögonblick) vid tre olika tillfällen.

De frågeområden som har varit i fokus är läsmiljön, användandet av barnlitteratur, samarbete med Länsbiblioteket och användandet av skriftspråk. Sammanlagt består den första enkäten (se bilaga 1) av 10 frågor, varav 8 är av öppen karaktär och kan besvaras med en motivering. Första enkäten utvecklades vidare och enkät 2 och 3 (se bilaga 2) består av ytterligare 6 frågor, varav 14 frågor är av öppen karaktär. Frågorna utökades för att få en bättre bild av hur samarbetet med biblioteket ser ut, hur böcker med annat modersmål än svenska används och på vilka sätt datorn används på förskolan.

Personalen fyllde i hur de skriftspråkliga aktiviteterna ser ut på deras förskola just den dagen. Eftersom verksamheten kan påverkas av veckodag har utskicken gjorts på en tisdag, onsdag respektive torsdag. Enkäten har skickats ut vid olika årstider såsom vår, sommar och höst. När personal har fyllt i enkäten skickades den till kommunens utvecklingsledare som sedan skickade enkäten vidare till ansvarig för studien på HLK. Antalet som har besvarat ögonblicksenkäterna är 188 förskolor i juni 2008. I oktober 2009 besvarades enkäten av 88 förskolor och i mars 2010 besvarades enkäten av 76 förskolor.

De frågor som ingår i samtliga enkäter jämförs för att se om och hur läsmiljön förändrats under den tid som projektet pågår.

Databearbetning

Deskriptiv analys samt jämförelse över tid är gjord. Beskrivande statistik består av medelvärde och spridningsmått. Innehållet i de öppna frågorna har sammanställts och analyserats med hjälp av innehållsanalys enligt Graneheim och Lundman (2004). Varje fråga har först bearbetats för sig för att ta del av innehållet, och sedan tolkats i relation till innehåll i övriga frågor för att få en känsla av helheten. Meningsbärande områden som är väsentliga för att besvara frågeställningarna har därefter lyfts fram och tolkats för att komma fram till en bild av det studerade området. Grupperingar har gjorts och delats in i kategorier utifrån likheter och skillnader i utslagorna. De öppna svaren beskrivs i löpande text.

RESULTAT

Nedan presenteras resultatet av enkätsvaren. Resultatet visar på vissa skillnader mellan förskolorna och över tid. I tabellerna avseende tillgänglighet till böcker, rim och ramsor, läsa högt samt läsa högt i små grupper redovisas medelvärden i skala 1-3 samt standardavvikelsen. Standardavvikelsen visar spridningen i resultatet. Kategorier i den kvalitativa delen är markerade med kursiv stil. Detta varvas med beskrivande text av de öppna utslagorna för att beskriva förskollärarnas motivering till sina resonemang. Redovisningen av de utvalda citaten syftar till att förskollärarnas egna ord och uttryck ska lyftas fram.

Ålder på barnen i gruppen

Tabell 2. Antal barn i olika åldersgrupper vid de tre datainsamlingstillfällena.

	1-3 år	1-5 år	3-6 år	Total
2008	49	59	80	188
2009	28	21	39	88
2010	25	25	26	76

Antalet inskrivna barn varierar mellan 9 – 35 på varje avdelning.

Text på barnens hyllor

Det är endast ett fåtal av förskolorna som inte har text på barnens lådor eller hyllor. De som inte har någon text på barnens hyllor beror på att de inte använder lådor eller hyllor. Genom de öppna frågorna framgår det att text på hyllorna kan ha en funktionell betydelse i form av att visa sakernas plats eller vara till hjälp för föräldrarna att hitta sina barns kläder eller liknande.

Mest för att barnen ska hålla isär t.ex. pussel och spel. För att det ska vara ordning i hyllorna. (Enkät 2, 105)

Texten kan också vara ett sätt för barnen att öka förståelsen av hur bokstäver och ord förmedlar ett budskap. Genom att skriva barnens namn och text på barnens hyllor kan barnen upptäcka och förstå bokstävernas betydelse.

Vi tycker att det är ett bra sätt att väcka barnens intresse för bokstäver och att de kan betyda något. (Enkät 3, 84)

Barnen jämför sina bokstäver i sitt namn och med kompisarnas bokstäver. De hittar bokstäver som är lika, olika, långa, korta, runda eller raka. Nyfikenheten på bokstäver väcks och inspirerar barnen att experimentera med ord och bokstäver.

Vi märker att barnen jämför och är uppmärksamma på text som rör dem själva. (Enkät 2, 94)

Samtidigt som barnen finner nyttan exempelvis med att hitta rätt låda till rätt leksak lär de sig hur bokstäverna ser ut. Personalen uppmärksammar också barnen på att använda texten för att läsa och förstå.

Vi har deras namn uppsatta på många olika ställen, vid foto, hyllan, tandborsten osv. och vi brukar uppmärksamma barnen på att här står det ex Kalle. (Enkät 3, 129)

Texten får en mening och ingår i ett naturligt sammanhang under de dagliga aktiviteterna. Flera förskolor använder sig av ordbilder. Ordbilder kan exempelvis vara en skylt med barnens namn. Det kan också vara ett foto på barnet där även namnet står skrivet. Barnen läser inte de enskilda bokstäverna utan läser skylten som en helhet eller symbol.

Antal barnböcker på avdelningen

Enkäten visar att variationen mellan antalet böcker som finns på avdelningen är stor. En förskola uppger att de har 500 böcker, till skillnad från två andra förskolor som har 0 böcker på avdelningen. Vid första tillfället är det 1 förskola som har 500 böcker. Andra tillfället är det en förskola som har 200 böcker. Vid tredje tillfället är det en förskola som har 170 böcker (Se bilaga 4.).

Medelvärde för antal böcker från de tre datainsamlingstillfällena är relativt lika (se tabell 2). Det visar ca 39 böcker per förskola men standardavvikelsen visar att det är stor skillnad i antal böcker. Det är bara vid första tillfället som några uppger att det inte finns några böcker. Vid de övriga tillfällena finns det minst 8 böcker och högst 200.

Tabell 2. Deskriptiv statistik antal böcker

	Tillfälle 1	Tillfälle 2	Tillfälle 3
Medelvärde	48,7	39,1	41,6
Standardavvikelse	55,7	28,9	29,4

De öppna svaren i enkäten visar att de böcker som finns består både av egna böcker som ägs av avdelningen och lånade böcker från biblioteket. Hur kommer det sig att några har över hundra böcker och några har ett tiotal böcker? Enkäten visar att det oftare är avdelningar med små barn som har färre böcker. En annan faktor som kan vara av betydelse för hur många böcker som finns på avdelningen är samarbetet med biblioteket. Några svarar att de företrar att använda sig av färre böcker och istället låna och byta ofta på biblioteket.

Vi har ju naturligtvis fler böcker men alla är inte framme samtidigt. Detta för att kunna variera och barnen ska ha lite olika att välja på och för att det inte ska bli så rörigt. Barnen är medvetna om att det finns böcker i skåpet och kan be om en speciell bok om de vill. (Enkät 3, 137)

Andra såg värdet i att ha tillgång till flera böcker under längre tid för att kunna plocka fram vid återkommande tillfällen. En del barn vill läsa samma bok flera gånger.

Barnböcker med annat språk än svenska

Nästan 80 % av förskolorna har inte några barnböcker på något annat språk än svenska. De som har barnböcker på annat språk än svenska varierar i antalet mellan 1 – 20 där medelvärdet ligger på 2. Det förändras ej över tid.

I de öppna frågorna skriver flera att anledningen till att de inte har någon bok med annat språk än svenska är att de inte har några barn med annat språk än svenska. Det är några som skriver att de har barn med annat språk än svenska men det finns ingen personal som kan läsa böckerna för barnen. Någon skriver att hemspråksläraren läser böckerna för barnen eller att någon förälder lånar böckerna och läser dem hemma för barnen. Andra skriver att de har böcker på svenska och boken finns inspelad på cd på ett annat språk som barnen kan lyssna på.

Det framkommer hos de förskolor som har barn med annat språk än svenska att biblioteket spelar stor roll. Biblioteken har ett större utbud av böcker och annan medieteknisk utrustning att erbjuda såsom cd-skivor och talande pennor med tillhörande bok. Ibland har biblioteket svårt att hitta barnböcker på det aktuella språket.

Tillgänglighet till böcker

I den första enkäten var det ett fåtal som uppgav att de inte hade några böcker framme för barnen att titta på. I enkät 2 och 3 var det ingen som uppgav att barnen inte hade några böcker att titta i när de ville. Anledningen till varför man inte har några böcker framme beror på att man är rädd om böckerna och att de ska gå sönder.

De river sönder dem. (Enkät 1, 54)

En del har några böcker framme och några böcker på en hylla högre upp eller i ett förråd som barnen får fråga efter. Ofta finns det böcker nära en soffa i en låda eller på en hylla i barnens höjd.

Vi tycker det är bra att barnen själva kan gå och hämta en bok när de känner för det. Våra barn är små och kan inte uttrycka i ord när de vill läsa. Ofta kommer de och sätter sig i knät och vill att vi läser men många gånger sitter de själva och "läser". Det är härligt att se och höra dessa små som härmar och "läser" efter sin förmåga. (Enkät 3, 129)

Tabell 3. Tillgänglighet av böcker.

	Tillfälle 1		Tillfälle 2		Tillfälle 3	
	m	s	m	s	m	s
Tillgänglighet till böcker	2,78	0,47	2,83	0,37	2,52	0,50

När det gäller tillgänglighet till böcker föreligger det skillnader mellan måttillfälle 2 och 3 med sämre tillgänglighet vid tillfälle 3.

Besök på biblioteket/bokbuss med barnen

Några förskolor besöker det lokala biblioteket medan förskolor med längre avstånd till bibliotek får besök av en bokbuss.

Tabell 4. Besök på biblioteket/bokbussen med barnen.

	Tillfälle 2	Tillfälle 3	Differensens riktning
Aldrig	16	3	+
1 gång i veckan	6	3	-
1 gång i månaden	51	55	+
Varannan månad	14	15	+
Totalt	87	76	

I jämförelse mellan tillfälle 2 och tillfälle 3 har besöken till biblioteket/bokbussen ökat. De som aldrig besökte biblioteket/bokbussen har minskat från 16 till 3. Det är flest som besöker biblioteket/bokbussen 1 gång i månaden vid båda tillfällena.

Samarbete med bibliotek

Enligt de öppna frågorna ser samarbetet mellan förskola och bibliotek olika ut för olika förskolor. De flesta samarbetar med biblioteket medan några förskolor inte samarbetar alls.

Det samarbete som är mest frekvent är möjligheten för förskollärarna att fråga och diskutera tillsammans med bibliotekarien. Enligt förskollärarna är bibliotekarien mycket betydelsefull för samarbetet. Det är viktigt med en positiv attityd till barnen. När det saknas blir det inget bra samarbete. Det är 16 i enkät 2 och 8 i enkät 3 som

skriver att de aldrig har något samarbete med biblioteket. Det framgår inte i alla enkäter varför det inte finns något samarbete. Någon nämner att de inte känner sig välkomna på biblioteket medan någon annan hoppas att Läs och berätta projektet kan leda till ett utökat samarbete.

Samarbetet handlar om information av aktuell barnlitteratur eller att få idéer kring hur böckerna kan användas och vilka böcker som kan vara spännande och intressanta för barnen. Bibliotekarien upplevs som en person som kan inspirera förskolans personal kring barnlitteratur och utveckla användandet av böcker.

Vi kan ringa eller gå in till dem och be dem om litteratur som passar till vårt t ex tema arbete. De är väldigt flexibla och duktiga på att hjälpa oss. Vi har också fått hjälp av dem att ta hem böcker på några av barnens hemspråk. (Enkät 3, 169)

Barnbibliotekarien plockar ihop faktaböcker kring ett aktuellt område eller tema som verksamheten vill fördjupa sig inom, ger tips och idéer om böckernas innehåll och hur de kan användas. Några bibliotekarier plockar ihop bokpåsar eller boklådor med olika barnböcker i som förskolan kan ha placerade på förskolan.

Något förvånande är att det bara är ca 1/3 som skriver att samarbetet består av att låna eller beställa böcker. En förklaring till detta kan vara att utlån av böcker inte upplevs som någon form av samarbete då personalen ofta lånar själva eller gör det tillsammans med barnen. Att samarbeta betyder olika saker för olika personer. Vilka förväntningar som finns på varandra eller vad ett samarbete innebär mellan förskolan och bibliotek framgår inte av enkäterna.

Andra samarbetsaktiviteter är när bibliotekarien läser eller berättar sagor för barnen.

Vi har använt oss av deras ”sagogrotta”, bibliotekarien berättade för barnen. (Enkät 2, 139)

Detta sker antingen på biblioteket, bokbussen eller på förskolan. Bibliotekarien har ibland informationskvällar för personal och föräldrar. Förskolor besöker också biblioteket vid filmföreställning, teater och utställningar.

Det framgår i enkäten att avståndet mellan förskolan och biblioteket ibland kan vara ett hinder till samarbete. Det är framförallt vid de aktiviteter som kräver att barnen kommer till biblioteket exempelvis vid film – och teaterföreställningar som avståndet kan vara avgörande. Hur viktigt är då avståndet för samarbetet mellan bibliotek och förskola? Enligt enkäten är det inte alltid avståndet som är avgörande för ett samarbete. Några skriver att även när förskolan och biblioteket ligger vägg i vägg finns inget samarbete. Det är många olika faktorer som spelar in för att ett samarbete ska fungera.

Öppettiderna på biblioteken kan variera. Några bibliotek är endast öppna på kvällstid och andra är öppna på eftermiddagen. De sena öppettiderna kan vara ett hinder för samarbete när arbetstiderna inte stämmer överens. Någon löser det genom att få tillgång till nyckel till biblioteket och öppna själva.

Några uttrycker en positiv känsla inför ett utökat samarbete med biblioteket. En del av inspirationen har uppstått via Läs och berätta projektet och de dialogsamtal mellan förskola och bibliotekarie som har funnits. Samarbetet mellan förskola och bibliotek kan även leda till ökat samarbete mellan föräldrar, förskola och bibliotek. Föräldrar erbjuds att ta med böcker hem som barnen har pratat och läst på förskolan. Det kan också vara böcker med annat modersmål än svenska som föräldrarna kan låna hem både på det svenska språket och på modersmålet.

Användning av rim och ramsor

Det var 70 % i första tillfället som svarade att de använde rim och ramsor den dagen. Vid andra tillfället visades en höjning till 88 % och tillfälle tre visade 74 %. Att rimma med ord eller säga ramsor sker både spontant och planerat. I den fria leken rimmar barnen spontant och använder olika ramsor. I den planerade verksamheten sker det ofta under samlingen i form av matramsor, kroppsramsor, räkneramsor, sångstunder eller vid högläsning.

Tabell 5. Användning av rim och ramsor.

	Tillfälle 1		Tillfälle 2		Tillfälle 3	
	m	s	m	s	m	s
Rim och ramsor	1,95	0,74	2,75	0,67	1,74	0,44

Resultatet visar att rim och ramsor har ökat från tillfälle 1 till 2. Aktiviteten har minskat både från tillfälle 1 och tillfälle 2 till tillfälle 3.

Läsning för hela gruppen

Nästan hälften av förskolorna läser högt för hela gruppen. Enkäten visar att det är skillnad mellan tillfälle 1 och 2. Det är fler som läser högt för hela gruppen i tillfälle 2 medan det är ganska lika i tillfälle 1 och 3.

Att läsa högt för hela gruppen upplever en del förskollärare som problematiskt. Det är svårt att hitta böcker som intresserar hela gruppen och som alla tycker om.

Vi läser aldrig för hela gruppen. Ska lässtunden vara givande och mysig är det omöjligt att läsa för 12 [stycken] 1-3 åringar samtidigt. (Enkät 2, 181)

Andra förskolor läser ofta för hela gruppen inför aktiviteter som involverar hela gruppen.

Vi läser varje dag före maten och ibland efter maten. (Enkät 1, 99)

Det är också ofta att högläsning sker i samband med vilan. Läsning sker innan vila eller efter vila. Det är inte alla barn som vilar och det är ett bra tillfälle att läsa för de större barnen.

Ja, efter maten då de mindre vilar läser vi för två grupper. (Enkät 3, 13)

Tabell 6. Högläsning i helgrupp.

	Tillfälle 1		Tillfälle 2		Tillfälle 3	
	m	s	m	s	m	s
Läsa högt i helgrupp	1,57	0,73	1,92	0,97	1,43	0,49

Resultatet visar att högläsning i hel grupp ökar mellan tillfälle 1 och 2 men minskar mellan tillfälle 1 och 3.

Läsning för små grupper

I tillfälle 2 är det 94 % som läser högt för små grupper. I tillfälle 1 och 3 är det 84 % respektive 86 % som läser högt i små gruppkonstellationer denna dag.

Några skriver att det är lättare att hitta böcker som barnen är intresserade av och att det är lättare att behålla intresset för högläsningen i mindre grupper.

Lättare att koncentrera sig. Olika böcker för olika ådrar. (Enkät 1, 19)

Det är oftare den spontana läsningen som sker i den lilla gruppen. När barnen själva frågar efter att få en bok läst.

Eftersom barnen är så små, spontanläser vi i mindre grupper. (Enkät 1, 143)

Tabell 7. Högläsning i små grupper.

	Tillfälle 1		Tillfälle 2		Tillfälle 3	
	m	s	m	s	m	s
Läsa högt i små grupper	2,13	0,66	2,84	0,50	1,86	0,35

Resultatet visar att högläsning i liten grupp ökar mellan tillfälle 1 och 2. Mellan tillfälle 1 och 3 minskar aktiviteten.

Böcker som blir lästa på förskolan

De titlar på böcker som pedagogerna skrivit ner i enkäten är en del av det utbud av barnböcker som finns. Trots att enkäterna bara tar upp den bråkdel av alla titlar av barnböcker som finns ger detta en bild av vilken mängd av barnböcker och variation av olika titlar på barnböcker som finns att tillgå. Sammantaget kan man säga att förskolorna läser barnböcker med olika titlar och med stor spridning av innehåll. Böckerna har delats in i pekböcker, faktaböcker, fantasiböcker, saga, tidningar och pekböcker. De titlar som återkommer och som flera förskolor har läst är Alfons Åberg, Nicke Nyfiken, Petter och hans fyra getter, Barbapappa, Mulle Meck, Ludde, Bu och Bä och Mamma Mu. Andra böcker som återkommer bland förskolorna men inte lika frekvent är Pippi, Emil och folksagor.

Frågan i enkäten är egentligen inte någon fråga om hur många böcker som personalen läst denna dag utan intresset är att veta vilka slags böcker som läses. Det går ändå att avläsa i enkäten hur många böcker som blir lästa denna dag. Några förskolor skriver att de inte läst någon bok den dagen medan andra uppger antal mellan en till åtta stycken.

Det är endast fyra som skriver att de läst faktaböcker. Det kan vara någon mer som läst faktabok då det är svårt att veta endast utifrån titeln om det är en faktabok eller inte. Exempelvis kan Djurboken vara en fantasibok, en faktabok eller både och.

Det är inte någon som har skrivit att de läst en bok med annat modersmål än svenska. Det är inte heller någon förskola som har skrivit att de läst någon form av populärkulturell litteratur.

Hur valdes boken/böckerna

Under den dagen då ögonblicksenkäten ägde rum visar det sig att barnen har ett stort inflytande på vilken bok/böcker det var som lästes just den dagen. Det var över hälften som svarar att det är barnens önskemål som avgör viken bok som ska läsas.

Lite mindre än hälften svarade att barnen själva valde boken/böckerna i samarbete mellan personalen och barn. Samarbetet kunde bestå av att barnen valde ut en bok och den vuxna en annan bok. Det kunde också vara att barnen valde ut flera böcker som sedan personalen utsåg en eller två böcker att läsa i. Ibland blev valet utifrån gemensamma diskussioner som ägde rum mellan personal och barn om vilken bok som skulle läsas.

Ungefär ¼ av förskolorna skriver att det var personalen som valde vilken bok som skulle läsas. Det framgår att i den planerade verksamheten är det ofta personalen som väljer bok. Det är också personalen som väljer bok inför verksamhetens temasamlingar eller vid val av faktatexter. Vid den fria leken väljer barnen oftare själva vilken bok som ska läsas.

Berättande av berättelser för barnen

Det är ungefär hälften av alla förskolor som berättar någon berättelse för barnen. Det kan vara svårt att veta vad som menas med en berättelse. Exempelvis räknas information om dagen inte som någon berättelse. Det är 68 % i tillfälle 1, 44 % i tillfälle 2 och 46 % i tillfälle 3.

Berättelser som berättas kan vara när personalen själva berättar om minnen från den egna barndomen eller dramatiseringar.

Berätta från verkliga livet när personalen var små (Enkät 1, 64)

Det är också berättelser i form av fritt berättande av sagor. Ibland berättas sagor med hjälp av bilder, foto eller dramatiseringar.

Att skriva på datorn

I tillfälle 1 är det 8 % förskolor som uppger att barnen skrev något på datorn, i tillfälle 2 var det 10 % och i tillfälle 3 var det 17 %. Resultatet visar att det är fler som använder datorn över tid.

Det är få förskolor som använder datorn.

En del förskolor har ingen dator på avdelningen. 12 har ingen dator tillgänglig för barnen men skriver att det finns en dator för personalen.

En del menar att det är ett medvetet val att inte ha en dator i verksamheten då barnen använder datorer i allt för stor utsträckning i hemmet. Andra förskolor som inte har någon dator menar att det inte är något medvetet val utan att de saknar en dator och skulle vilja ha detta. 7 skriver att de har en dator men eftersom den är sönder går den inte att använda. Det är 6 som inte använder datorn denna dag då barnen inte frågat efter den. Flera skriver att när barnen har uteaktiviteter blir datoranvändandet mindre.

Multimedieteknik är något som små barn kommer i kontakt med tidigt. Utbudet är stort. Det är internet, DVD, CD – skivor, musik och film. Det går att prata med någon i ett annat land samtidigt som man ser personen tala, det går att se på film hur ett frö utvecklas till blomma. Hur använder förskolan den nya tekniken? Hur använder personalen tekniken för att utveckla verksamheten?

Att använda datorn på annat sätt

Det är 30 förskolor i tillfälle 3 som uppger att barnen spelade spel. Spelen som används är ofta i form av pedagogiska spel eller lärande spel. Det kan vara spel där någon sagofigur leder barnen att söka efter bokstäver, läsa, berätta, kluriga mattetal, mattespel, memoryspel, söka fakta exempelvis faktaspel om bondgården och spel som lockar till att använda sig av tangentbordet eller datorn.

I jämförelse över 1.5 års tid har annan teknik använts. Dokumentation sker i form av bildspel, foto och strömmande video

Barnen har fri tillgång till datorn som står i vår datorhörna. De spelar spel, är med och dokumenterar och reflekterar över det de själva och andra har gjort i olika projektarbeten. (Enkät 3, 35)

De tittade på strömmade video från media-center i Jönköping, de såg en faktafilm om lejonet. (Enkät 3, 183)

Andra aktiviteter som barnen gör på datorn är att rita och skriva. Barnen skriver på datorn. Det kan vara ord, brev, berättelser eller bara låtsasskriva. Endast en förskola skriver att de använde sig av Internet tillsammans med barnen.

Skillnaderna är stora i hur man använder datorn och hur ofta den används bland deltagande förskolor. Vad är det som gör att det blir så stora skillnader? En dator på avdelningen är givetvis nödvändig för att kunna använda den i verksamheten. Ålder på barnen är en faktor som verkar påverka. Flera av avdelningarna med barn i åldrar mellan 1 och 3 år skriver att barnens ålder gör att de inte använt datorn.

Barnen är så små så de skriver inte på datorn. (Enkät 2, 85, 18 mån - 3 år)

Några avdelningar med äldre barn beskriver att barnen spelar spel på datorn men att datorn även kan användas på annat sätt.

De spelade ”lek och lärspele” på datorn. De använde också datorn till att söka efter bilder på djur på Internet tillsammans två och två. Vi skriver ner de djur de önskar titta på, på lappar.

Barnen skriver sedan ner dem med hjälp av datorns tangentbord. (Enkät 2, 123, 4-5 år)

Avdelningar som har stora skillnader i åldrar låter de barn som är intresserade och motiverade att skriva på datorn.

Vi låter de barn som kommit längre i sin skrivutveckling skriva på datorn när de ska skriva texter till exempel till sina egna böcker mm. (Enkät 2, 110, 1-5 år)

DISKUSSION

Nedan kommer en diskussion och sammanfattning av studien. För att lättare relatera till undersökningens syfte och underlätta för läsaren är den uppdelad i studiens tre frågeställningar.

- Hur ser läsmiljön ut på förskolan inom några kommuner i länet?

- Hur har läsmiljön utvecklats över tid?
- Vilka faktorer har betydelse för läsmiljöns utformning?

Beskrivning av läsmiljön

Flera förskolor beskriver läsmiljön som en viktig del i verksamheten för att uppmuntra och utmana barns intresse av böcker och nyfikenhet på språk och bokstäver. Det finns en medvetenhet att läsmiljön genom språkliga aktiviteter och omgivande miljö påverkar barns intresse för böcker och att det också kan öka motivationen till att barnen själva läser, skriver och berättar. Resultatet visar att det finns många tillfällen under dagen där miljön utgör en naturlig del för barnen att ta del av multimedieteknik, högläsning och andra språkliga aktiviteter.

En del av läsmiljön är hur miljön inreds med soffor, belysning och böckernas placering. Några beskriver en läs/skrivhörna som lockar till läs- och skrivaktiviteter. Andra skriver om soffan som en viktig del i rummet som lockar till sköna stunder med läsning och dialog tillsammans med kompisar och pedagoger. Böckernas placering och tillgängligheten har under projektets gång visat sig fått en större betydelse.

Vad som behandlas och på vilket sätt det görs påverkas i stor utsträckning av hur verksamheten är styrd och planerad. I den icke styrda och planerade verksamheten får barns intresse och behov större utrymme. Det är i den fria leken som barnen oftare väljer bok och utifrån nyfikenhet och intresse tar egna initiativ till skriftspråksaktiviteter. Det är i den lilla gruppen med fri lek som barnens egna erfarenheter och intresse visar sig. Detta till skillnad från den mer styrda och planerade verksamheten där förskolläraren oftare väljer vilken bok och vilket innehåll som ska behandlas. Den styrda och planerade verksamheten består i större utsträckning av större grupper där pedagogen blir mer central.

Betyder detta att den icke planerade och styrda verksamheten är bättre och mer utmanande? Det ena behöver inte utesluta det andra. Den styrda och planerade verksamheten är viktig då dialog med olika barns erfarenheter och intressen bejakas, strukturerade samtal och reflektioner förs, väsentliga aspekter lyfts fram, gruppen utmanas och grupp känsla skapas. Den icke styrda och planerade verksamheten ger möjlighet att uppmärksamma barnens egna intressen och behov. De fyller olika funktioner och svara mot olika syften. Medvetenheten kring läsmiljön, verksamhetens upplägg och vad det resulterar i stämmer dock inte alltid överens.

Det är inte alltid att språkmiljön stämmer överens med Libergs (2006) definition där språkmiljön ska vara en miljö som är meningsskapande, betydelsefull, spännande, rolig, intresseväckande eller allvarlig. Där miljön också är. Med utgångspunkt från ovanstående definition blir förskolläraernas roll framstående då det är pedagogerna som skapar och ger förutsättningar att miljön är utmanande, lockar till nyfikenhet och förundran.

Hur vet man och tar tillvara på barns egna behov och intresse? Fast (2007) undersökning visar att endast vissa barn får berätta och ta med sig sin ”ryggsäck” till förskolan. Det fanns ingen förskola som skrev att de läst någon populärlitteratur som exempelvis Stålmannen, robotar, Bratz, Beyblade, Pockémon, Barbie eller liknande. Det är ofta sådan litteratur som barn uppfattar som väsentligheter i tillvaron och omger sig med i hemmen. Det är genom att bygga vidare på redan befintliga kunskaper som barnen utvecklas. Det kan leda till att många barn inte

känner igen sig i de texter som presenteras på exempelvis förskolan och en alienation kan uppstå inför läsandet och skrivandet (Fast, 2007).

Något förvånande är att högläsning i stor skala under den planerade och styrda verksamheten är i samband med matsituation eller före och efter vilan. Vad innebär det för barnen att sagor och att läsa böcker sker innan någon annan gruppaktivitet ska ske? Vad sker med den nyfikenhet som väcks och den spänning som kan uppstå i högläsningssituationen när nästa aktivitet är att vila eller att äta mat? Kan högläsningssituationen för några barn symbolisera ett moment som är fylld av disciplin där barnen ska vara tysta, sitta still och något man gör för att invänta en annan aktivitet? En annan risk kan vara att några barns erfarenhet av att läsning eller kontakt med böcker endast sträcker sig till den styrda och planerade verksamheten där läsförståelse diskuteras minimalt och där ”fantasi - och - upptäcka stimulansen” är liten eller obefintlig.

Elbro (2006) menar att högläsning inte har någon direkt effekt på barnens egna läsfärdigheter. Högläsningen är en del i att få ökade kunskaper om omvärlden och hur andra människor lever. Den indirekta effekten på barns läsfärdighet kan istället vara lust att lära sig läsa, väcka intresset för att läsa och positiva förväntningar på att lära sig läsa. Detta är en kritisk aspekt att ta hänsyn till i planerandet av verksamheten. Om syftet med högläsning är att motivera barn att öka läsintresset och öka fantasin skapas inte detta i en situation där aktiviteten blir avbruten mitt i eller där någon annan aktivitet är överordnad. Vilka signaler förmedlas, vad är syftet med aktiviteten och hur realiserar det i verksamheten? På vilket sätt ger läsoplevelser fortsatt inspiration till läsning? Hur bygger man upp den personliga kontakten som Lindö (2007) beskriver att dialogen skapar mellan barn och vuxna i den muntliga berättarstunden?

Att läsa uppmanar ofta till känslor av fantasi, spänning eller empati. Läsning kan också vara ett tillvägagångssätt för att ta reda på saker som man är nyfiken på eller vill veta mer om. Det var endast en förskola som läst en faktabok under samtliga frågeenkäter. Anledningen till att faktaböcker inte läses så mycket kan dels bero på en attityd till att högläsning ska innehålla sagor och fantasi, det kan också bero på att det inte finns lika många faktaböcker som sagoböcker för barn. En annan anledning kan vara att det finns andra medier som är bättre lämpade till att söka fakta och att datorn används i större utsträckning i att söka fakta. Det framkom att datorerna användes när faktakunskaper efterfrågades. Det kunde vara i form av att personalen tillsammans med barnen sökte på internet, såg film eller lyssnade på CD-skivor.

Bibliotekets utbud av aktuella barnböcker och barnbibliotekariens kunskaper om böckernas innehåll och användande spelar roll i hur förskollärarna kan bemöta barns intresse och kunskapstörst på såväl sagor och berättelser som exempelvis fakta och kunskaper inom vissa områden. Resultatet visar att samarbetet skiljer sig mellan förskolorna. Det framgår inte i enkäten vad samarbetet ska syfta till eller vad det finns för förväntningar på varandra. Biblioteken är en del av barnens läsmiljö. Enligt Elbro (2006) påverkas uppväxtmiljö av den lokala statusen som barnen omges av. Bibliotek ökar förväntningar och skapar mening. Bibliotekarien spelar stor roll kring att informera och inspirera om barnlitteratur och tillhandahålla förskolor med olika böcker. Personalen

fungerar ibland som inspirationskälla till att hitta lämpliga böcker med passande innehåll framförallt i den planerade verksamheten.

En annan viktig del som biblioteket fyller är erbjudandet av multimedieteknisk utrustning och barnlitteratur med annat modersmål än svenska. Utbudet av svensk barnlitteratur är stort medan samma utbud inte finns i andra länder. Eftersom barnböcker inte har den kulturella tyngden i andra länder kan andra medier vara ett komplement.

Läsmiljöns utveckling

Under de två år som projektet har pågått har det skickats ut tre enkäter för att undersöka läsmiljön i fem kommuner i Jönköpings län. Mellan enkäterna har kompetensutvecklande insatser gjorts. Intressant är att veta om och vilken utveckling som skett under projektets tid. I resultatet finns indikationer på att utveckling skett över tid. Det är dock svårt att fastslå om det är genom de insatser som gjorts inom projektet eller om det är annat som påverkat utvecklingen. En verksamhet är alltid under utveckling och det är svårt att relatera till vad som påverkat vad. Det går att påvisa att utveckling skett under projektets gång men det går inte i denna undersökning påvisa att det är genom projektets insatser som utveckling skett.

Det har inte skett någon förändring över tid av antal barnlitteratur med annat språk än svenska.

Resultatet visar att det sker en utveckling mellan tillfälle 1 och tillfälle 2. Det är ökning av tillgänglighet av böcker, besök till bibliotek/bokbuss och användande av datorn. Skillnaden mellan tillfälle 1 och 3 är ibland mindre i jämförelse mellan första och andra tillfället. Intressant är att veta vad det är som gör att en utveckling sker mellan tillfälle 1 och 2 men inte vid tredje tillfället. En förklaring kan vara att det är fler insatser gjorda mellan tillfälle 1 och 2 i jämförelse med de insatser som är gjorda mellan tillfälle 2 och 3. En annan förklaring kan vara att de förändringar som visar sig vid första tillfället inte är tillräckligt förankrade i verksamheten och därför inte visar sig vid tredje tillfället.

Resultatet i sin helhet visar stora skillnader i medvetenhet kring barns läsning och läsmiljöns utformning mellan förskolorna. Skillnaden mellan förskolorna har utvecklats över tid. Det innebär att skillnaderna mellan förskolorna har minskat över tid och är inte lika stor.

Antal besök till biblioteket/bokbuss har ökat över tid. I de öppna frågorna finns en viss förväntan och ett intresse för barnbibliotekariernas kompetens och vilja till ökat samarbete. I resultatet är det ingen som hänvisar till förskolans styrdokument. Barnbibliotekariens mål och syfte med verksamheten framgår inte. Har bibliotek och förskola något gemensamt syfte när det gäller läsning?

Datoranvändandet vid första tillfället består till stor del av att spela spel med välkända karaktärer inom förskolan som exempelvis Mulle Meck och Pippi. Det andra undersökningstillfället visar inte bara på ett ökat användande av datorn utan även att andra former av multimedia har använts som exempelvis vid dokumentation, söka fakta, skriva och filmvisning. Tekniken används dels som redskap för personal att dokumentera verksamheten men även som redskap för barnen att själva återberätta för både andra barn, personal och föräldrar vad de gjorde och hur de tänkte.

Kan detta vara ett exempel på det Ljung-Djärf och Tullgren (2009) menar i sin artikel att datorn kan utvecklas till ett läranderedskap på förskolevis? När datorn laddas med ett innehåll som förskolan står för där dokumentation, kreativitet och fantasi inkluderas kan den bli ett stöd för barns lek och lärande och inte bara ses som något som konkurrerar och utmanar leken.

Faktorer som har betydelse för läsmiljön

Barnens ålder är en faktor som kan ha betydelse för hur miljön utformas. Framförallt när det gäller användandet av datorer och tillgänglighet av böcker. Det var fler förskolor med små barn som medvetet inte använde datorer i verksamheten. Anledningen till att man inte använde datorer var att barnen var för små. En annan anledning till att datorn valdes bort var att förskolan ville erbjuda andra aktiviteter eftersom datoranvändandet var så stor del i barnens tid i hemmet.

Det var också fler förskolor med små barn där få böcker var tillgängliga för barnen till skillnad från förskolor med äldre barn där alla eller nästan alla böcker var tillgängliga för barnen. Det finns en rädsla för att böckerna ska gå sönder och bli förstörda. Böcker som var lånade från biblioteket var man mer rädd om än de egna böckerna.

Det finns en förväntan och vilja till ökat samarbete mellan förskola och bibliotek. Projektets initiativ till dialogcafé har öppnat upp för samtal mellan yrkeskategorierna och inspirerat flera förskolor till ökat samarbete. I dagsläget verkar inga gemensamma lokala uppdrag eller mål för samverkan finnas. Projektet har lett till ökad nyfikenhet av varandras kunskaper och kompetenser och hur de kan komplettera varandra. Framförallt kan det behövas tid för reflektion till förskolor där hinder som öppettider och avstånd till bibliotek finns uttalat. Bibliotekets öppettider och avstånd mellan förskolan och bibliotek kan ibland ses som oöverkomliga hinder medan andra har hittat olika sätt att lösa det på. Det är främst enskilda personer som är nyckelfigurer i att samarbete upparbetas och pågår.

Antalet böcker verkar inte vara någon faktor som är ihop med högre medvetenhet kring läsningens betydelse eller i hur mycket språkliga aktiviteter som äger rum. Förskolor med lite antal böcker kan visa hög aktivitet av språkliga aktiviteter likaväl som de förskolorna med högre antal böcker. Det är inte mängden som är avgörande då en bok kan användas på olika sätt och flera gånger. Det går inte att hitta något samband att få böcker leder till mindre språkliga aktiviteter och flera böcker ger fler språkliga aktiviteter.

En ytterligare aspekt är förskollärarnas kunskaper kring hur läsmiljön kan påverka barns språkutveckling och barns fortsatta intresse för att läsa. Det är enligt Fast (2007) i tidig ålder som barn härmar hur man håller, använder och identifierar sig med böcker. Förskollärarnas förhållningssätt, egna läs – eller berättartraditioner och erfarenheter av multimedieteknisk utrustning kan påverka hur miljön utformas och används i verksamheten. Förskollärarens medvetenhet och kunskaper om läsning kan ge ökad motivation och att bättre synliggöra, berätta om texten för att skapa förväntan, visa hur bilder och ord hör ihop och samtala om innehållet som kan utveckla god läsutveckling (Lundberg & Herrlin, 2007).

Viktiga aspekter blir hur förskollärarna förmedlar läsning i ett naturligt sammanhang. Det är inte bara att man läser en bok utan hur man läser en bok, vilket intresse som finns för böcker eller berättelser, att läsning sker i ett naturligt sammanhang utifrån barns intresse (Dahlgren, 2006). Hur kan barnens egna erfarenheter tas tillvara och utveckla verksamheten? Hur kan högläsning vara rolig och lärorik? Hur kan läsningen bli meningsfull?

Studien visar på skillnader i exempelvis hur text på barnens hyllor eller barnens egna ord eller erfarenheter uppmuntras och används i verksamheten. Texter kan enbart ses som en funktionell betydelse för att hålla ordning på saker och ting och något som är praktiskt för personal och föräldrar. Det kan också ses som ett sätt att kommunicera och på ett naturligt sätt motivera till användandet av skriftspråket. Det är enligt Lundberg och Herrlin (2007) när barn får erfara att texter har något att säga som det blir viktigt.

I resultatet uttrycker några en osäkerhet i hur den nya tekniken kan användas och som Ljung-Djårf och Tullgren (2009) menar finns en tveksamhet till datorns plats och värde i verksamheten. Några ser multimedieteknik som förskolan kan använda som komplement till hemmet och utveckla verksamheten. Andra ser utifrån de ekonomiska resurserna och att tekniken är kostsam. Andra har teknisk utrustning men tvivlar på hur den ska användas och vad den i så fall ska tillföra. Förutom datortillgänglighet saknas erfarenheter och kunskaper om didaktik kring datoranvändandet och support av utrustningen. En del är att köpa in teknisk utrustning en annan del är att ha kunskaper om utrustningen eller support för att hantera när det krånglar eller går sönder.

Det första tillfället i juni 2008 var en solig dag i Småland. Flera har skrivit i de öppna svaren att det varma och sköna vädret gjorde att aktiviteterna var utomhus. Hur mycket påverkar vädret och årstid förskolans verksamhet? Är språkliga aktiviteter förenat med miljön inomhus?

Metoddiskussion

Under datainsamlingen har enkäternas frågeställningar har utökats. Det medför att det är vissa frågor som går att följa över tid och några frågor som enbart går att följa över vid två tillfällen. De utökade frågeområdena har tillfört en viktig del i projektet, framförallt gällande samarbetet med biblioteket. Den sista frågan om datorn användes på annat sätt har också tillfört resultatet en bredare öppning och öppnar upp för möjliga svar på andra medier som används.

I en enkät kan det vara svårt att utläsa vad som efterfrågas och en viss skillnad i tolkning kan finnas. Det som varit svårt att utläsa av svaren har varit om förskolepersonalen har läst för hela gruppen ”ögonblicksdagen”. Svårigheter har uppstått i hur man svarar när några barn varit sjuka, eller några barn haft en annan aktivitet. Möjlighet att skriva motivering till svaret har gett resultaten en bredare vidd och större förståelse för hur enkätfrågorna uppfattats av personalen, och givit en ökad förståelse för verksamheten som avspeglas i resultaten. Resultatet visar att det är stora skillnader mellan förskolorna. Det är inte alltid att läsning är en naturlig del i verksamheten. Problemet ligger inte bara i att läsning sker, utan även på vilket sätt det görs. Det framgår att pedagogerna och bibliotekarierna spelar stor roll i utvecklandet av läsmiljön. Differenserna mellan förskolorna

har minskat över tid och skillnaden mellan förskolornas kunskaper kring läsmiljön och barns läsning är inte lika stor.

SLUTSATS

I samband med kartläggning och undersökning av ett område uppstår ofta nya frågor. I denna studie har syftet varit att kartlägga hur läsmiljön i förskolan och samarbetet med biblioteket ser ut, och vilken betydelse den har. Förutom miljön har intresset under studiens gång vuxit kring vad en god och utvecklande läsmiljö innebär och hur den skapas.

Resultatet visar att antalet böcker inte har någon större betydelse. Exempel av betydelse är böckernas placering, tillgänglighet och i vilket sammanhang läsning förekommer. Det visar att pedagogen är nyckelfigur för hur läsmiljön utformas. Kunnig och engagerad personal kan skapa meningsfulla och fängslande miljöer utifrån barnens intresse och behov. Ett sådant förhållningssätt förutsätter en lyhörd, aktiv och ansvarstagande pedagog. Det förutsätter också att personalen har goda kunskaper om barns utveckling, uppväxtvillkor och sociokulturella sammanhang.

En ytterligare faktor som påverkar läsmiljön är närliggande bibliotek. Biblioteken är en del av barnens läsmiljö där förskolans och bibliotekets kunskaper kan integrera och komplettera varandra. Läsmiljön består inte bara av en läshörna eller en soffa där någon läser en bok. Det är genom läsning nya världar kan upptäckas och erövrats. Ett av förskolans uppdrag är att motivera barn till läsning där fantasi och glädje blir viktiga inslag. Det är därför förvånande att läsning i stor utsträckning sker inför eller efter en aktivitet. Läsning ska inte vara ett moment som tas till för att skapa lugn, disciplin eller förbereda inför en annan aktivitet. Kunskaper om vilken miljö som gynnar barns läsning blir central. Hur får man en text att bli intressant, hur skapar man inre bilder och djupare förståelse, hur uppfattar barnen texten, vad är syftet med läsningen blir grundläggande frågor för reflektion.

En ny upptäckt var de stora skillnaderna mellan förskolorna. I förlängningen kan det finnas en risk att skillnaderna förstärks. Framförallt kan man ana att den framåtskridande utveckling som sker av multimedieteknik kan leda till ökad segregering mellan förskolorna.

Av resultatet framgår att utveckling sker mellan tillfälle ett och tillfälle två. Det är inte lika stor utveckling mellan tillfälle 1 och 3. De kompetensutvecklande insatserna var mindre mellan tillfälle 2 och tillfälle 3. Kan de minskade insatserna vara en av anledningarna? En annan anledning kan vara att det krävs fördjupade kunskaper för att få bestående effekter. I början av ett projekt kan små enkla saker göra att miljön utvecklas och förbättras. I ett längre perspektiv behövs även fördjupade kunskaper och insatser för att utveckling ska fortgå.

Att fokusera och utveckla ett område som projektet inledningsvis bekräftar kan leda till större engagemang och bredda kunskaperna kring läsning och läsmiljön. För fortsatt utveckling krävs vidare insatser med fördjupade kunskaper och inspirerande aktiviteter. Med gemensam kompetensutveckling och samverkan mellan bibliotek och förskola kan regionen utveckla gemensamma mål inom läsning och arbeta för att utveckla och förbättra barns läsutveckling.

REFERENSLISTA

- Anderson, R.C, Hiebert, E.H., Scott, J. A., & Wilkinson, I.A.G. (1985). *Becoming a nation of readers: The report of the Commission on reading*. Washington, DC: National Institute of Education.
- Barnbarometern 2000/2001: 3-8 åringars kultur och medievanor. Stockholm: Mediemätning i Skandinavien, 2001.
- Barnbarometern 2002/2003: 3-8 åringars kultur och medievanor. Stockholm: Mediemätning i Skandinavien, 2003.
- Dahlgren, G. Gustavsson, K. Mellgren, E. Olsson, L-E. (2006). *Barn upptäcker skriftspråket*. Malmö: Liber AB.
- Elbro, C. (2006) *Läsning och läsundervisning*. Malmö: Liber AB.
- Fast, C. (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva*. Stockholm: 2007.
- Fisher, D., Flood, J., Lapp, D., & Frey, N. (2004). Interactive read-alouds: Is there a common set of implementation practices? *International Reading Association*, Nr 1, s. 8-17.
- Graneheim Hällgren, U, & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(2), 105-112.
- Hagtvet, Eriksen, B. (2006). *Skriftspråksutveckling genom lek*. Stockholm: Natur och kultur.
- Liberg, C. (2006). *Hur barn lära sig läsa och skriva*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindö, R. (2007). *Den meningsfulla språkväven*. Lund: Studentlitteratur.
- Ljung-Djärf, A. & Tullgren, C. (2009). Den goda Datorleken. *Pedagogiska Magasinet*, Nr 1, 32-35.
- Lundberg, I. Herrlin, K. (2007). *God läsutveckling*. Stockholm: Natur och kultur.
- Santoro, L., Edwards., David J., Howard, L., Baker, S. K. (2008). Making the Most of Classroom Read-Alouds to Promote Comprehension and Vocabulary. *The Reading teacher*, 61(5), 396-408.
- Svensson, A-K. (2009a). *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur.
- Svensson, A-K. (2009b). Högläsning i förskola och förskoleklass – hur vanligt är det? Hämtad 2 augusti, 2010. <http://hdl.handle.net/2320/6024>
- Taube, K. (2007). *Barns tidiga läsning*. Stockholm: Natur och kultur.
- Utbildningsdepartementet (2006). *Lpfö 98. Läroplan för förskolan (2. Uppl.)*, Lpfö: Fritzes.

Enkät till personal på förskoleavdelningar
Uppgifterna gäller för 11 juni

Ålder på barnen _____
Antal inskrivna barn _____
Har ni text på barnens hyllor och lådor? _____
Motivera gärna: _____
Hur många barnböcker har ni på avdelningen denna dag?
Motivera gärna: _____
Kan barnen nå böckerna och titta i dem när de vill?
Motivera gärna: _____
Använde ni rim och ramsor igår?
Motivera gärna: _____
Läste ni för hela barngruppen igår?
Motivera gärna: _____
Läste ni för små grupper, ca 2-5 barn, igår?
Motivera gärna: _____
Berättade ni någon berättelse för barnen igår?
Motivera gärna: _____
Skrev barnen något på datorn igår?
Motivera gärna: _____

Skriv gärna övriga kommentarer:

Kommun: Förskola:

Avdelning:

Tack!

Ann-Katrin Svensson

Docent i pedagogik vid Högskolan för lärande och kommunikation

Till

Personal inom förskolan

Under hösten planerar Länsbiblioteket, Jönköpings-, Gnosjö-, Gislaveds-, Vaggeryds- och Värnamos kommuner samt HLK att starta ett språkprojekt, Läs- och berätta ger glädje i förskolan. Syftet med projektet är att öka medvetenheten om läsning och barnlitteratur i förskolan samt utveckla samarbetet mellan förskolor och bibliotek och att inspirera förskollärare och bibliotekarier i deras arbete med litteratur. Av särskilt intresse är genus- och etnicitetsfrågor i anslutning till barnlitteratur. Projektet ska ses som ett kompetensutvecklingsprojekt och de avdelningar som är intresserade av att ingå kommer att få anmäla sitt intresse. En inbjudan till att delta i projektet kommer i ett senare utskick.

Inför att vi ska följa vad som sker på förskolorna görs nu en kartläggning av några få aspekter av förskoleavdelningars miljö. Tanken med enkäten är att den ska ge en ögonblicksbild av hur det ser ut på samtliga avdelningar en dag i juni. Därför vill jag att ni ger uppgifter som gäller för den 11 juni. Denna enkät kommer att följas av flera liknande enkäter i höst och våren 2009. Självfallet kan en viss dag inte ge en korrekt bild av hur er språkliga miljö ser ut, men jag är inte ute efter enskilda förskoleavdelningar utan mer hur det ser ut generellt just den dagen. Ni kommer att få ta del av sammanställningen.

Till 2009-03-01
Personal inom förskolan

Vad gör man på förskolan 11/3 2009 ?

Hej!

Att läsa och berätta – gör förskolan rolig och lärorik är ett samverkansprojekt mellan Länsbiblioteket i Jönköping, förskolor och bibliotek i fem kommuner i Jönköpings län och Högskolan för lärande och kommunikation, HLK. Projektet har varit igång sedan 2008 och din kommun och din förskola är en av de som deltar i projektet.

Syftet är att entusiasmera och inspirera förskollärare och bibliotekarier i arbetet med litteratur i förskolan.

För att kunna få en bild av hur ni arbetar med läsning och litteratur görs en kartläggning bland de förskolor som ingår i projektet. Enkäter har redan skickats ut den 11 juni 2008. Det är viktigt att det är samma förskolor i kommunen som fyller i enkäten (det behöver inte vara samma personal) och att enkäten fylls i samma dag oavsett hur verksamheten ser ut den dagen. Det är inte den enskilda verksamheten i sig som ska undersökas utan hur det generellt ser ut på några förskolor just den dagen.

Denna enkät ska fyllas i tisdagen den 11 mars. Enkäten är en ”ögonblicksenkät” och består av sammanlagt 16 frågor varav 13 är öppna frågor med en mer beskrivande karaktär. Under ”Motivera gärna” finns det möjlighet att beskriva och utveckla svaren.

Fyll i enkäten digitalt. Glöm inte att spara innan ni skickar iväg enkäten. Sparar man inte försvinner det ifyllda. När den är ifylld skickas den till _____ senast den 18/3. Enkäten skickas sedan vidare till Pia Åman på HLK i Jönköping. När enkäten kommer till högskolan sätter vi en kod på den för att ingen ska kunna identifiera vilken förskola den kommer ifrån. När alla tre enkäterna är gjorda kommer en forskningsrapport att skrivas och de förskolor som deltagit kommer att få ta del av innehållet. Vid frågor kan kontakt tas med mig eller din utvecklingsledare.

Enkäten kan komma att följas upp med fördjupade studier. Om du/ni är intresserade av att delta i ytterligare studier kring barns läsning ta gärna kontakt med undertecknad.

Tack för ditt samarbete!

Bästa hälsningar,

Pia Åman

Fil mag i Lärande

Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping

036-10 14 42

070 24 82 555

Pia.aman@hlk.hj.se

Enkät till personal på förskolan inom projektet ”Att läsa och berätta”
Vad gör man på förskolan den 11/3 2009?

- 1) Ålder på barnen i gruppen
- 2) Antal inskrivna barn
- 3) Har ni text på barnens hyllor och lådor?
Motivera gärna:
- 4) Hur många barnböcker har ni på avdelningen denna dag?
Motivera gärna:
- 5) Hur många barnböcker med annat språk än svenska har ni på avdelningen denna dag?
Motivera gärna:
- 6) Kan barnen nå böckerna och titta i dem när de vill?

Motivera gärna:
- 7) Hur ofta går ni till biblioteket/bokbussen med barnen?
Motivera gärna:
- 8) Hur samarbetar ni med biblioteket?
- 9) Använde ni rim och ramsor igår?
Motivera gärna:
- 10) Läste ni för hela barngruppen igår?
Motivera gärna:
- 11) Läste ni för små grupper, ca 2-5 barn, igår?
Motivera gärna:
- 12) Vilken bok/böcker läste ni för barnen igår?
- 13) Hur valdes boken/böckerna valdes ut?
- 14) Berättade ni någon berättelse för barnen igår?
Motivera gärna:
- 15) Skrev barnen något på datorn igår?
Motivera gärna:
- 16) Använde barnen datorn på något annat sätt?
På vilket sätt?

Skriv gärna övriga kommentarer:

Förskola:
Avdelning:
Kommun:

Tack för din medverkan!

Pia Åman

Fil mag i Lärande
Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping
pia.aman@hik.hj.se tel nr 036 – 10 14 42

Att läsa och berätta –
Gör förskolan rolig och lärorik

Ett samarbetsprojekt mellan Länsbibliotek Jönköping, förskolor, bibliotek i fem kommuner i Jönköpings län och Högskolan för Lärande och Kommunikation, HLK.

Projektperiod: 2008 – 2010. Projektsamordnare: Maria Berg

MÅL:

Att öka medvetenheten om läsning och barnlitteratur i förskolan samt utveckla samarbetet mellan förskolor, högskola och bibliotek.

Delmål:

1. Läsmiljön på förskola respektive bibliotek ses över.
2. Skapa en medvetenhet kring vad läs-/berättarsituationen betyder för barnen
3. Verksamhetscheferna ska vara delaktiga i det strategiska arbetet med utvecklingsprocessen.
4. Barn med annan etnicitet ska stärkas i sin identitetsutveckling genom litteratur.
5. Öka personalens medvetenhet och kunskap kring genusperspektivet genom val av litteratur.
6. Öka barns intresse för bokens innehåll.
7. Öka barnens och personalens kännedom om barnlitteratur.

Syfte:

Att entusiasmera och inspirera förskollärare och bibliotekarier i arbetet med litteratur i förskolan.

ORGANISATION

Styrgrupp:

Katinka Borg, Länsbibliotekschef, Länsbibliotek Jönköping

Maria Berg, projektsamordnare

Johanna Billvén, Konsulent, Länsbibliotek Jönköping

Pia Åman, Fil mag. Högskolan för lärande och kommunikation, Jönköping

Rickard Nordström, utvecklingsledare, Gislaveds kommun

Sonja Fransson, rektor, Gnosjö kommun

Helen Flinck, utvecklingsledare, Sävsjö kommun

Carina Sandberg, utvecklingsledare, Vaggeryds kommun

Bosse Johansson, utvecklingsledare, Värnamo kommun

Deltagare:

Förskolor i Gislaved, Gnosjö, Sävsjö, Vaggeryd och Värnamo kommuner, Kommunbiblioteken i ovanstående kommuner, Länsbibliotek Jönköping, Högskolan för lärande och kommunikation, HLK, Jönköping.

En projektsamordnare ansvarar för genomförande och rapporterar till styrgruppen. Projektsamordnaren har kontakt med förskolorna och biblioteken i kommunerna, de lokala nätverken samt Länsbibliotek Jönköping. En

styrgrupp, bestående av utvecklingsledarna, representant från HLK och rektorer med ansvar för förskolan i de berörda kommunerna och konsulent med ansvar för barnbiblioteksverksamhet på Länsbibliotek Jönköping. För genomförandet på kommunal nivå, bildas nätverk för samverkan och reflektion mellan förskola och bibliotek.

TIDSPLAN

Projekttiden beräknas till två år och projektet avslutas med ett dialogseminarium under hösten 2010.

METODER

Urval

Projektet bygger på förskoleavdelningarnas frivilliga medverkan. Urvalet av deltagande förskolor innebär att olika förskolor från olika socialt skilda bostadsområden ingår. Det innebär också att förskolor som tar emot barn med olika etniska och kulturella bakgrunder kommer att ingå.

Enkät

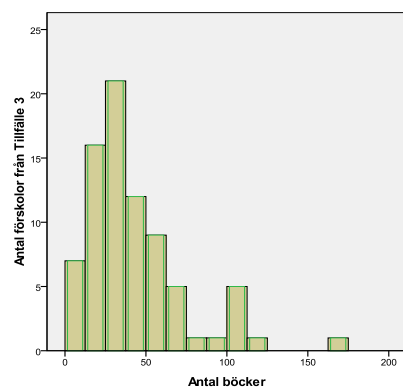
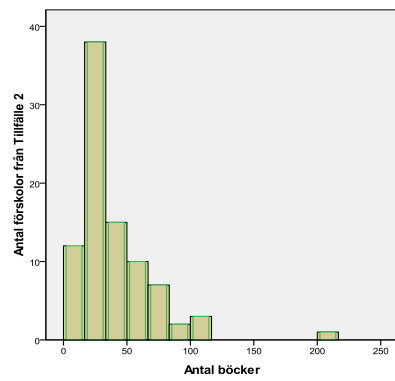
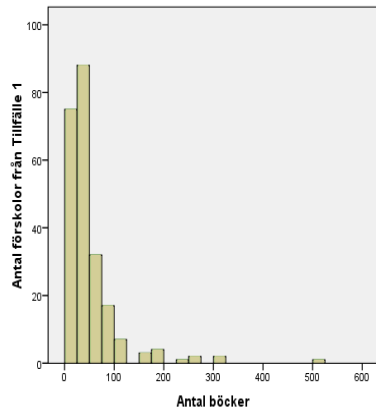
För att studera frågeställningarna har vi under våren 2008, dvs innan studien påbörjats, frågat en mängd förskolor och bett dem besvara en enkelt utformad enkät om hur många barnböcker som finns på avdelningen en viss dag, hur ofta man läst en viss dag denna vecka, varför man läste och vid vilka situationer m m. Denna enkät skickades även ut till de förskolor som anmält sitt intresse att delta i projektet under oktober månad 2009. Ytterligare en enkät kommer att besvaras i maj månad 2010. På så vis kan vi få några jämförelsemått på hur det såg ut innan studien påbörjades och om läsmiljön påverkas.

SPRIDNING AV RESULTAT

Maria Berg är anställd samordnare på 50 procent för att samordna utvecklingsarbetet, men också för att sprida erfarenheter mellan de deltagande kommunerna och på olika sätt utanför dessa. Länsbibliotek Jönköping och utvecklingsledarna förmedlar också erfarenheter från arbetet inom sina respektive kanaler. En webbsida finns på HLK hlk.hj.se/doc/9458 och på Länsbiblioteket www.f.lanbib.se/forskoleprojektet.html

I takt med att data samlas in och sammanställs kommer kortfattade resultat att redovisas för de i studien ingående förskolorna och biblioteken vid de terminsvisa gemensamma utbildningsdagarna. Vidare kommer resultaten att presenteras i forskningsrapporter och i en mer omfattande slutrapport. Resultaten kommer löpande att spridas i facktidskrifter för bibliotek och förskolor.

Antal böcker på förskolan, från tillfälle 1-3.

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE
OCH KOMMUNIKATION
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING